

vanja spremenil v štokrkljo. — Str. 163: zakaj ni ravšljev in drugih mrež za ribji lov zakrpal. Ravšelj = vreči podobna mreža ali past za ribji lov; tudi rake in ptiče so včasih lovili z ravšeljni. Nekoč so bili ravšeljni spleteni iz šib. V Kostelu: vrša = ravšelj. — Str. 258: ob pol osmih je bilo kosilo = zajtrk. V Kostelu še danes: kosilo = zajtrk, kósiti = zajtrkovati. — Str. 271: spominek = nagrobni spomenik. Prim. še Trdina (ZD XI, 45).

Peta knjiga. — *Bela ruta, bel denar.* Ob pisanju te črtice se je Jurčič oprl na ljudsko pesem, ki jo je že od prej poznal. V njegovi rokopisni zbirki ljudskih pesmi, ki jih je zbral »v zgodnjih dijaških, najbrž že prvih šestdesetih letih« (Priatelj I, 493—494), je pod št. 10 in 14 pesem Prstan, ki obravnava podoben motiv, le brez zveze z duhovnikom. Glasi se: Romarji se shajajo, / K devic' Mariji pojdejo, / K devic' Mariji na jézero. / Barka se hoče potopit'; / Obljubili so en mašni plašč, / Pa vse to ni izdalo nič. / Obljubili so en zlati kelh, / Tud to ni zdalo nič. / Obljubili so en velik zvon, / Tud to ni zdalo nič. / Slišali so glas z nebes: / Da imate Parco vmes, / Parco zaljubljeno. / Parca se hitro spomnila, / Vrgla v jezero svoj prstan zlat, / Svoj prstan zlat zaljubljeni / In barka se vmiri. Kelemina, Bajke in pripovedke, 230—231.

Str. 7: po brdavske = surovo. Prim. Brdavsa v Levstikovem Martinu Krpanu. — Str. 18: »Tam za goro je svetlo.« Vrstica je napisana po spominu iz pesmi Davorina Trstenjaka Zvezda, katere druga kitica se glasi: Ti spominjaš me tak milo, / Kaj za goro svetlo je; / Kaj za goro je svetilo, / Kaj glasilo milo se. — Str. 27: »Kako lepo življenje in lepo srečo si je bilo zmalalo mlado srce, ko je še oče živel in je on odrastel pohajal okrog doma...« Ta in naslednji odstavek in prav tako besede dr. Zobra (»Kjer sem kot študent na vakancah ležal...« 284—285, 306—307) so gotovo Jurčičeve avtobiografske izpovedi. — Str. 44: »orehovo drevo pred gostilno« spominja na oreh pred Jurčičevo rojstno hišo. — Str. 55: bedenj = štor, klada. — Str. 58: namesto »in vse božje matere videli« mora biti »in vse božje martre videli«, kakor ima tudi Prijatelj (V, 73). — Str. 66: raka = grobnica. Prim. raka pisana (Mlada Zora). — Str. 72—73: V listku Županovanje v Globokem dolu imenuje Jurčič prebivalce Globočane. Tako se imenujejo prebivalci Velikega in Malega Globokega ob Krki, prebivalci Globokega dola pa bi morali biti pravzaprav Globokodolci. — Str. 228: do bližnje fare bilo je eno celo uro hoda. Prim. ZD I, 248. — Str. 258: da bi nadeli kakor svetojurski selniki = da bi prtljago inženirja Lisca naložili kakor prtljago kakega hlapca. O sv. Juriju (24. aprila) so se nekoč selili hlapci in dekle od gospodarja h gospodarju. — Str. 386: dečki so »svinjko bili« razlaga Rupel po Pleteršniku kot otroško igro z leseno žogo (prav: kroglo!). V Kostelu smo pri »prasičanju«, kakor se ta igra tam imenuje, imeli vedno le kamnito »prasicco« (svinjko). Jože Gregorič

Zapiski

PREŽIHOV MED PRVIMI SLOVENSKIMI KOMUNISTI

Dne 19. septembra 1920 je bila v Guštanju ustanovljena krajevna politična organizacija Komunistične stranke Jugoslavije. Sprva je štela dvanajst članov, večinoma delavcev guštanjske jeklarne. Za sekretarja je bil izvoljen takratni uradnik tamkajšnje bratovske skladnice Lovro Kuhar — kasnejši pisatelj Prežihov Voranc (Prežihov zbornik, 1957, 194; popravi datum ustanovitve in naslov stranke).

Štiri mesece prej (15. maja) je začelo izhajati v Ljubljani slovensko komunistično glasilo Rdeči prapor. Že v tretji številki tega časnika je izšel anonimen članek Koroška in mi; avtor ni mogel biti nihče drug kakor Kuhar. Saj je bil on edini komunist na slovenskem Koroškem, ki je v tistih časih obvladal knjižno slovenščino. Imel je za seboj že enajstletno literarno delo, tudi nekaj reportaž, s političnim pisanjem pa se je začel, kakor vse kaže, šele v tem času ukvarjati (prim. Prežihovo bibliografijo, PZ, 368). Kdor bi domneval, da je bil Kuhar tudi avtor članka Bližnje in daljne naloge komunistične stranke na Slovenskem, ki je 21. in 28. avgusta izšel v tem tedniku pod značko L. K., bi se sicer motil, kajti ta članek je po izjavi tedanjega sodelavca tega lista, ing. Dragotina Gustinčiča, napisal Lovro Klemenčič, pač pa je tudi Gustinčič prepričan, da so vsi članki o Koroški v tem tedniku Kuhar-

jevi. Sicer pa trdi Kuhar sam v svoji avtobiografiji, da je sodeloval pri Rdečem praporu (prim. PZ, 363). Da je to ta komunistični tednik ali poltednik, na to opozarja Dušan Kermauner v svojih kritičnih pripombah k Prežihovemu zborniku v Naših razgledih z dne 14. decembra 1957.

Ve Kuharjeve anonimne in psevdonimne članke in poročila iz tega tednika ponatiskujemo v tej in v prihodnji številki JiS, saj niso samo izraz Kuharjevih pomembnih političnih pogledov, marveč tudi dokumentacija Vorančevega kasnejšega romana Požganice. Hkrati pa dajejo zanimiv pogled v Kuharjevo takratno politično delo, za katero imamo doslej še tako malo podatkov, in ga kažejo v boju proti koroški socialni demokraciji kot odločnega komunističnega revolucionarja.

To Kuharjevo delo, ki je z njim treba dopolniti njegovo bibliografijo v Prežihovem zborniku (PZ), je droben prispevek k letošnjemu štiridesetletnemu jubileju naše komunistične stranke.

Tu je ponatisnjeno dobesedno po izvorniku, samo ločila so popravljena. V oglatem oklepaju je ponekod nekaj dodatnih pojasnil. Za to številko prepozno odkrite Kuharjeve članke prinesemo v prihodnji številki, čeprav bi po datumih sodili tu vmes.

Marja Boršnik

PONATISI IZ RDEČEGA PRAPORA

Koroška in mi. [29. maja 1920, št. 3.] Proletariat v slovenskem delu Koroške živi povsem v specijalnih razmerah. Od prevrata sem, to je od leta 1918 balcerira v politični negotovosti in ne pomeni nič, čeravno bi v Sloveniji pri svoji razmeroma precejšnji industriji lahko igral primerno ulogo. Po razpadu Avstrije se je del koroškega proletarijata priključil JSDS (Mežiška dolina). Organizirani proletarijat Rožne doline in Celovške okolice pa je svoj pristop k JSDS odklonil kljub vabilu te stranke in ta del še danes ni organiziran pri nas, temveč pripada organizatorični skupini Nem. Avstrije. Iz tega izhaja, da ta del koroškega proletarijata odklanja politično Jugoslavijo in da stoji popolnoma pod vplivom sosednje Nem. Avstrije. Tu je vsaka negacija bedasta! In pri tem omenjamo, da je proletarijat po pretežni večini slovenski. Mi se nočemo baviti s takimi eksperimenti, ker imamo za cilj le razredni boj ljudstva slovenskega in nemškega, ampak mi hočemo le konstatirati, da se v taki politični kolobociji ubija prava, živa socialistična misel, da v tem gine še ona troha razredne zavesti in borbenega smisla, ki ga nam je tako pičlo odgojila prvotna stara avstrijsko-nemška socialna demokracija. V plitvem razumevanju socializma smatra naš koroški organizovani proletarijat nemogoče, da bi se moglo v Jugoslaviji kdaj vladati socialistično. Za njega obstoji samo dvoje: N. Avstrija, republika; Jugoslavija, monarhija. Masa še ne pojmuje popolnoma razliko sistema, režima (katerega preuredba je prvotni cilj socializma), ki pa je danes *jednak* v avstrijski republiki in jugoslovanski monarhiji. V Ljubljani so streljali pretekli mesec kraljevi orožniki po delavcih, v Lincu pa socialdemokratska Volkswehr takisto po delavcih. Kakšna razlika? Za proletarca nobena bistvena!

Konferenca pariških imperijalistov je odredila za Koroško nekaj plebiscit. Mi sicer v principu odklanjamo tak plebiscit, ki ga nam servira svetovni kapitalistični blok — to beležimo le — konstatiramo pa silno kuriozen pojav, ki je nastal vsled tega v socialdemokratskih partijah II. internacionale. »Naprej« in »Arbeiterwille«, prvi organ JSDS, drugi pa organ nemško-avstrijske soc. dem. str. agitirata z drugimi meščanskimi listi za plebiscit in sicer vsak za svojo državo. Oba imenovana lista sta glasnika organa jedne in iste stranke, ki je baje internacionalna, ki ima isti program itd. Smešno! Proletarijat, ali ne vidiš tega nesoglasja, desorijentacije v vrstah lažisocialistov. »Naprej« boječ, obziren proti Rennerju, trka le nalahno na čustvo domovinske ljubezni, »Arbeiterwille« pa, odločen na potu od čistega socializma, agitira na vsa usta za N. Avstrijo, objavlja dopise iz cone A kot »Freie Stimmen« ali drugi taki listi. »Naprej« dozda še ni nastopil proti terorju, ki ga nasprotno nemški živelj izvaja proti slovenskemu v coni B. Tu je nedoslednost naših II. internacionalcev značilna. Pariški konferencarji so s svojo plebiscitno odredbo vrgli celokupni koroški preletarijat (jugoslovanski in avstrijski) iz tira in ga odtegnili razredni borbi. To je uspeh, ki je pa le lokalnega pomena in v celokupnem razvoju ne bo igral vloge. Soc. dem. stranka v N. Avstriji in njeni predstavitelji Gröger in Pressien v Celovcu so z našimi večinskimi sodrugji krenili na napačno pot. V Celovcu ne smejo komunisti zborovati, soc. demokrata Gröger in Pressien jim razbijata shode, kot se je dogodilo zadnjič pri Gromerju.